

Cercetarea experimentală a creativității la vârsta preșcolară

Experimental research of creativeness in preschool children

Țăpurin Adriana, doctorandă, România

Summary

The preschool period is one of the stages with the most intense psychic development, as the child makes contact with the external environment, with the kindergarten, he starts to socialize, he discovers himself, he develops his personality, his imagination, he becomes able to transpose any situation, even an imaginary one, into reality, hence the desire to create, change and transform everyday life.

Creativity has also been defined as the interpersonal or intrapersonal process whose outcomes are genuine, meaningful and high quality products. In the case of the preschool children, the focus should be on the process, on the development and engendering of ideas. The development of children's creativity must be an ongoing concern for the teachers endowed with a keen sense of the social demand. Thus, the child urged to create, will become the man able to find solutions and adapt to a rapidly changing society.

Experimental research of creativity in preschool describes the domain, steps, material and methods of research; it presents a general characteristic of the methodology of study applied in the experiment of ascertainment; the study of the preschool children's creative potential and the appraisal of the impact of the educational environment on the development of the preschool child's creativity.

Key words: creativity, personality, process, experimental research, creative potential.

Rezumat

Perioada preșcolară este una din etapele cu cea mai intensă dezvoltare psihică, copilul ia contact cu mediul extern, cu grădinița, începe să socializeze, se descoperă pe sine, apar dezvoltări la nivel de personalitate, își dezvoltă imaginația, poate să transpună orice situație, chiar și fantastică, în realitate, de aici apare și dorința de a crea, a schimba și a transforma viața cotidiană.

Creativitatea a fost definită și ca procesul interpersonal sau intrapersonal al cărui rezultat sunt produse originale, semnificative și de o înaltă calitate. În cazul copiilor de vârstă preșcolară, accentul ar trebui pus pe proces, adică pe dezvoltarea și generarea de idei. Dezvoltarea creativității copiilor trebuie să reprezintă o preocupare permanentă pentru cadrele didactice înzestrate cu un acut simț al imperativului social. Astfel, copilul provocat să creeze, va deveni omul capabil să găsească soluții și să se adapteze într-o societate aflată în permanentă schimbare.

Cercetarea experimentală a creativității la vârsta preșcolară, descrie domeniul, etapele, materialul și metodele de cercetare; prezintă o caracteristică generală a metodologiei de studiu, aplicată în cadrul

experimentului de constatare; studiul potențialului creativ al preșcolarilor și stabilirea impactului mediului educațional asupra dezvoltării creativității preșcolarului.

Cuvinte cheie: creativitate, personalitate, proces, cercetare experimentală, potențial creativ.

Preșcolăritatea este apreciată ca fiind vârsta ce cuprinde cea mai importantă experiență educațională din viața unei persoane. Nu putem face abstracție de una din dimensiunile esențiale pentru întreaga dezvoltare și afirmare a personalității, creativitatea. Vârsta preșcolară este perioada care se caracterizează printr-un remarcabil potențial creativ care trebuie fructificat, deoarece recuperările ulterioare vor fi minime. Stimularea creativității este un demers socio- educațional complex, care cuprinde simultan fenomenele de activizare (încântare și susținere), antrenare, cultivare și dezvoltare prin actualizarea virtualităților creative, pentru accesarea lor de la posibil la real.

Receptivitatea și curiozitatea copilului, bogăția imaginației, tendința sa către nou, pasiunea pentru fabulație, dorința lui de a realiza ceva constructiv, pot fi puse adecvat în valoare prin multiple elemente pozitive în stimularea creativității potrivit vârstei preșcolare.

1. Un rol important îl are și atmosfera sau climatul prosocial în care copilul își desfășoară activitatea este unul caracterizat prin deschidere și un stil relaxat de creație, prin asigurarea libertății de exprimare, prin recunoașterea și aprecierea pozitivă, prin încurajare și promovarea efortului creativ, toate la un loc pot avea un rol decisiv în dezvoltarea creativității copiilor. Pentru a-și dezvolta disponibilitățile creative, preșcolarii au nevoie de experiențe care să favorizeze autodescoperirea și întâlnirea cu un mediu stimulator. În învățământul românesc există diferite programe educaționale care dezvoltă creativitatea, în mod diferit față de curriculum-ul tradițional, dar având aceleași conținuturi, alternativa educațională „Step by Step” fiind cea la care am decis a ne opri în cercetarea experimentală. Alternativa educațională „Step by Step” se constituie în cel mai stimulant laborator al creativității în procesul educațional și pentru că această alternativă educațională îmbunătățește și competențele și practicile parentale, deoarece părinții sunt parteneri în educație.

Alternativa educațională Step by Step implementează metode de predare centrate pe copil și încurajează implicarea familiei și a comunității în învățământul preșcolar și școlar. În această alternativă educațională se regăsesc dimensiunile esențiale pentru cultivarea creativității din perspectiva vârstei preșcolărității și sunt facilitate premise favorizante pentru stimularea potențialului creativ al copiilor.

În contextul celor expuse mai sus, am efectuat o cercetare psihologică experimentală a creativității la vârsta preșcolară, scopul acestei cercetări constând în identificarea specificului dezvoltării potențialului creativ la preșcolarii ce beneficiază de programul educațional Step by step și a celor ce urmează un program tradițional de educație. În acest sens, au fost formulate următoarele ipoteze:

Ipoteza 1. Estimăm că la copiii care sunt înscriși în alternativa educațională Step by step se confirmă un nivel mai înalt al creativității în comparație cu colegii lor, incluși în programul educațional tradițional;

Ipoteza 2. Considerăm că mediul educațional familial influențează dezvoltarea potențialului creativ la preșcolari.

Cercetarea psihologică a fost realizată în perioada anilor 2010 – 2012, în cadrul Grădiniței cu Program Prolungit „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu și a Grădiniței cu Program Normal Nr.15 Târgu-Jiu. Eșantionul de cercetare a fost constituit din 240 de subiecți experimentali, dintre care 120 de copii cu vârstă cuprinsă între 4,6 ani și 7 ani, incluși în două programe educaționale: Step by Step și tradițional și 120 de părinți ai acestor copii.

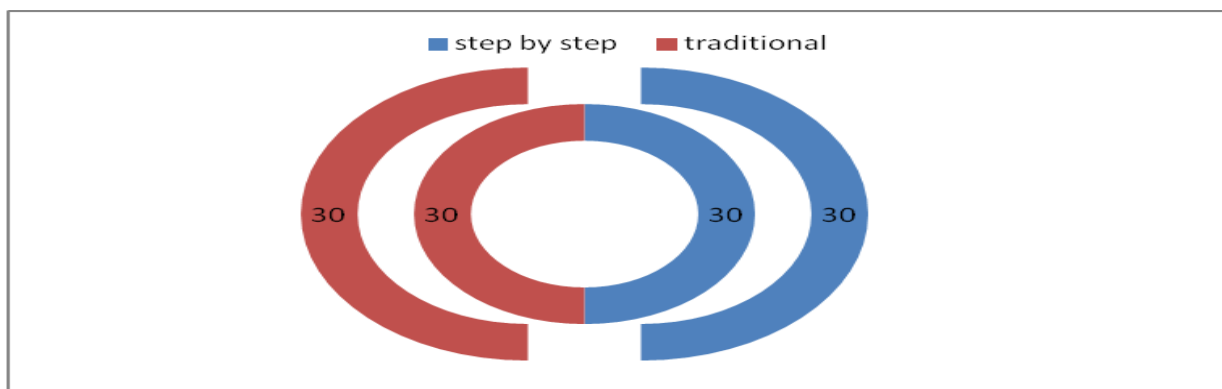

Fig. 2. 1. Distribuția subiecților experimeli (copii), în corelație cu vârsta și programul educațional

Eșantionul de copii a fost împărțit în felul următor (figura 2.1.):

- 1) Lotul I - 60 copii ce beneficiază de programul Step by Step:
 - a) 30 preșcolari de 4,6 – 5,6 ani,
 - b) 30 preșcolari de 5,7 - 7 ani;
- 2) Lotul II - 60 copii ce beneficiază de programul tradițional:
 - a) 30 preșcolari de 4,6 – 5,6 ani,
 - b) 30 preșcolari de 5,7 - 7 ani.

Cei 120 de părinți au fost repartizați în același mod ca și copiii.

În cercetarea noastră ne interesează relația dintre competențele parentale și manifestarea creativității la copiii incluși în studiul experimental. Pentru determinarea relației dintre cele cinci dimensiuni ale testului C.C.P (cunoaștere, suport afectiv și managementul stresului, disciplinare, managementul crizelor) și factorii creativității, s-a aplicat testul de corelație Pearson.

Tabelul 2. 1. Corelația dintre competențele parentale și creativitatea (M. Roco) la copiii de 4,6 – 5,6 ani, Step by Step

	Cunoaștere		Manag. Stresului		Disciplinare		Manag. timpului		Manag. crizelor	
	R	p	r	P	r	p	r	p	r	p
Flexibilitate1	0,460	0,011	0,460	0,011	0,501	0,005	0,501	0,005	0,501	0,005
Originalitate1	0,515	0,004	0,515	0,004	0,496	0,005	0,496	0,005	0,496	0,005
Fluiditate2	0,474	0,008	0,474	0,008	0,446	0,014	0,446	0,014	0,446	0,014
Flexibilitate2	0,469	0,009	0,469	0,009	0,436	0,016	0,436	0,016	0,436	0,016
Originalitate2	0,458	0,011	0,458	0,011	0,453	0,012	0,453	0,012	0,453	0,012
Fluiditate3	0,415	0,023	0,415	0,023	0,366	0,047	0,366	0,047	0,366	0,047
Flexibilitate3	0,415	0,023	0,415	0,023	0,366	0,047	0,366	0,047	0,366	0,047
Originalitate3	0,505	0,004	0,505	0,004	0,439	0,015	0,439	0,015	0,439	0,015
Flexibilitate5	-	-	-	-	0,367	0,046	0,367	0,046	0,367	0,046
Fluiditate6	0,409	0,025	0,409	0,025	0,373	0,044	0,373	0,042	-	-
Flexibilitate6	0,374	0,042	0,374	0,042	-	-	-	-	-	-

Analiza datelor prezente în tabelul 2.1. ne-a permis să constatăm o corelație pozitivă și semnificativă statistic a *Cunoașterii* cu: Fluiditatea obținută la proba 2 a testului de creativitate M.Roco ($r=0,474$, $p=0,008$), Fluiditatea 3 ($r=0,415$, $p=0,023$), Fluiditatea 6 ($r=0,374$, $p=0,025$); Flexibilitatea la proba 1 ($r=0,460$, $p=0,001$), Flexibilitatea la proba 2 ($r=0,469$, $p=0,009$)

Determinarea influenței mediului educațional asupra dezvoltării creativității preșcolarului.

Pentru verificarea Ipotezei 2 *Mediul educațional familial influențează asupra nivelului dezvoltării creativității*, am aplicat probele „Chestionarul de investigare a competenței parentale C.C.P.” (S. Glăveanu) și „Chestionarul pentru părinți Mediul în care trăiește copilul dvs. îi stimulează creativitatea?” Alegerea primei probe a fost justificată de faptul că activitatea educativă a părinților competenți facilitează formarea și dezvoltarea unor viitori adulți siguri de propria persoană, încrezători în ceilalți oameni și care vor dispune de independență, competență, inițiativă și creativitate.

În demersul nostru am comparat factorii competenței parentale, care în accepțiunea noastră reprezintă un sistem de cunoștințe, priceperi, capacități, deprinderi și abilități susținute de trăsături de personalitate specifice, care îi permite părintelui să îndeplinească cu succes responsabilitățile parentale, să prevină și să depășească situațiile de criză în favoarea dezvoltării copilului.

Etapa constatativă s-a axat pe identificarea specificului dezvoltării potențialului creativ la preșcolarii ce beneficiază de programul educațional Step by Step și a celor ce urmează un program tradițional de educație.

Copiii de 4,6 – 5,6 ani care sunt incluși în programul educațional Step by Step dispun de un potențial mai mare al creativității figurale. Ei au produs un număr mai mare de imagini și figuri (factorul *Fluiditate*), au redat o capacitate mai mare de restructurare și modificare rapidă a imaginilor și figurilor și o capacitate de a elabora idei noi și de a găsi soluții neconvenționale (factorul *Originalitate*), spre deosebire de preșcolarii care sunt înscriși în programul instructiv-educativ tradițional.

Preșcolarii de 4,6 – 5,6 ani, fiind incluși în condițiile specifice din cadrul programului de educație Step by Step, manifestă scoruri majore la probele testului de creativitate ce aparțin creativității verbale.

Potrivit analizei statistice, demersul metodologic realizat de noi confirmă pe lotul de subiecți cuprins în cercetare, ipoteza conform căreia, la copiii care sunt incluși în programul educațional Step by Step se observă un nivel mai înalt al creativității, în comparație cu preșcolarii ce urmează programul educațional tradițional.

Influența componentei atitudinale educative a părinților competenți facilitează formarea și dezvoltarea unor viitori adulți, siguri de propria persoană, încrezători în ceilalți oameni și care vor dispune de independență, competență, inițiativă și creativitate.

Părinții cu copii de 4,6 – 5,6 ani implicați în programul Step by Step au capacitatea de a determina calitatea și cantitatea timpului petrecut cu copilul, fapt ce contribuie la stimularea gândirii critice și creatoare; au competența de a găsi soluții la problemele copilului împreună cu acesta, de a crea contexte care să contribuie la stimularea gândirii critice și creative, precum și capacitatea de soluționare a problemelor; au capacitatea de a comunica asertiv, de a administra adecvat recompensa și pedeapsă, permițând dezvoltarea armonioasă a personalității în general și a creativității în particular.

Am determinat existența relației dintre competențele parentale și manifestarea creativității la copiii de 4,5- 5,6 ani din programul educațional Step by Step. Părinții cu copiii de 5 ani, incluși în programul educațional Step by Step, au dezvoltată capacitatea de a cunoaște particularitățile de vârstă ale copilului, știu să explice reacțiile copilului și să înțeleagă nevoile acestuia, fapt ce influențează direct asupra dezvoltării potențialului creativ al copiilor; ei le oferă suport afectiv copiilor lor și au abilitatea de management al stresului ceea ce ajută la dezvoltarea la copiii a potențialului creativ. Părinții preșcolariilor incluși în lotul Step by Step posedă abilitatea de a comunica asertiv, de a administra adecvat recompensa și pedeapsa, permițând dezvoltarea armonioasă a personalității în general și a creativității în particular; petrec timp cu copilul, demonstrând capacitatea de creare a contextelor și influențând stimularea gândirii critice și creatoare; capacitatea părintelui de a fi un bun lider, de a găsi soluții la problemele copilului împreună cu acesta, contribuie la stimularea gândirii critice și creative, precum și capacitatea de soluționare a problemelor.

Părinții cu copiii de 5,7 - 7 ani incluși în lotul I au mai bine dezvoltată capacitatea de a cunoaște, în dependență de particularitățile de vârstă ale copilului, ceea ce le permite să explice mai bine reacțiile copilului și să înțeleagă nevoile acestuia, precum și de a formula răspunsuri corespunzătoare; au abilitatea de a cunoaște și aplica modalități eficiente de a preveni și depăși stresul în familie, pot gestiona mai eficient situațiile tensionale și oferi un suport afectiv copilului.

Rezultatele obținute confirmă ipoteza conform căreia mediul educațional familial influențează asupra nivelului dezvoltării creativității. Mediul familial influențează dezvoltarea creativității copiilor, datorită faptului că influențele educative ale familiei se constituie ca fiind un puternic factor socio-educational, cu un impact major asupra dezvoltării creativității copiilor.

Bibliografie

1. Racu, Ig. Creativitatea la vârsta școlară mică. În: Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială. nr. 2. (27). 2012 p. 37-46.
2. Racu, Ig. Psihologia copilului, <https://ro.scribd.com/doc/94979388>; 17 p.
3. Roco, M. Probleme ale stimulării creativității individuale. În: Revista de Pedagogie, Anul 1-2 (serie nouă), vol.37. București. 1991. 39-47 p.
4. Roco, M. Creativitatea individuală și de grup. Studii experimentale. București: Editura Academiei Române. 1979. 208 p.
5. Roco, M. Creativitate și inteligență emoțională. Iași: Editura Polirom. 2001. 248 p.
6. Roco, M. Creativitatea și inteligența emoțională. Iasi: Polirom. 2004. 248 p.
7. Stoleru, P. Creativitatea și potențialul creativ. București. 1987.
8. Stimularea potențialului creativ: Materiale documentare pentru perfecționarea cadrelor didactice. Universitatea Pedagogica de Stat "Ion Creanga", Chisinau: Reclama. 1996. 61 p.
9. Stimularea creativității elevilor în procesul de învățământ. M. Girboveanu, V. Negoescu, Gr. Nicola. Academia de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România, Institutul de cercetări pedagogice și psihologice. București: Editura Didactica și Pedagogica. 1981. 232 p.
10. Jelescu, P. Valorificarea și exersarea experienței afective la copiii de vârstă preșcolară mare și școlară mică. În: Revista de Psihologie. nr.1-2. București. 2001. 144 p.

Primit 01.02.16